

SAŽETAK PRESUDE

TKHELIDZE PROTIV GRUZIJE PRESUDA VIJEĆA OD 8. SRPNJA 2021. ZAHTJEV BR. 33056/17

Povreda prava na život zbog sustavnih problema u rješavanju nasilja u obitelji

ČINJENICE

Kći podnositeljice zahtjeva (M.T.) zlostavljao je njezin partner (L.M.). U travnju i rujnu 2014. M.T. je prijavila policiji L.M.-a zbog prijetnji i zlostavljanja, ali policija ni u jednom slučaju nije pokrenula kriminalističko istraživanje niti izrekla zaštitne mjere, unatoč tome što je M.T. zadobila tjelesne ozljede i unatoč tome što su i ona i L.M.-ovi roditelji tražili da se protiv L.M.-a odredi zaštitna mjera zabrane približavanja. Policija je obavijestila M.T. da nije bilo moguće uhititi njezinog partnera niti odrediti bilo koju drugu restriktivnu mjeru s obzirom na "manju obiteljsku svađu". M.T. je nakon toga odmah napustila L.M.-a i preselila se kod majke, podnositeljice zahtjeva. L.M. je nastavio slati prijeteće poruke M.T. i njezinoj kćeri pa ga je ona ponovno, krajem rujna 2014., prijavila policiji, ali kriminalističko istraživanje ni tada nije pokrenuto, već je L.M.-u izrečeno službeno upozorenje da ne ulazi u sukob s M.T. Sutradan, nakon što joj je L.M. ponovno prijetio, policija je obavijestila M.T. da ne može uhititi L.M.-a jer nije došlo do fizičkog napada, ali je sugerirala da bi alternativno rješenje bilo da ga njezina braća pretuku. U prvoj polovici listopada 2014., podnositeljica zahtjeva je tri puta otišla u policijsku postaju kako bi prijavila L.M.-a za uhođenje i prijetnje njezinoj kćeri, uključujući pojavljivanje na kćerinom radnom mjestu s ručnom bombom i prijetnju da će je detonirati. Istog mjeseca, nakon što je L.M. namjerno zamalo izazvao prometnu nesreću dok je M.T. vozila kćer u školu, podnositeljica zahtjeva je otišla na policiju i zatražila zaštitu države. Navela je da su životi nje, njezine kćeri i unuke postali nepodnošljivi, te da ih L.M. svakodnevno terorizira. Nisu određene nikakve mjere zabrane prilaska niti druge zaštitne mjere. Idućeg dana, L.M. je došao na radno mjesto M.T. gdje ju je ubio pucajući iz vatrenog oružja nakon čega je počinio samoubojstvo. Pokrenuta istraga je obustavljena u prosincu 2014. zbog smrti počinitelja. Iz raznih policijskih zapisnika i izvješća bilo je vidljivo da niti podnositeljica niti njezina preminula kći nisu bile obaviještene o svojim postupovnim pravima niti zakonskim i upravnim mjerama zaštite koje su im bile dostupne prema Kaznenom zakonu i Zakonu o nasilju u obitelji. Podnositeljica zahtjeva je u travnju 2015. podnijela kaznenu prijavu državnom odvjetništvu tražeći pokretanje istrage zbog nemara policijskih službenika koji su postupali s prijavama za nasilje u obitelji koje su podnijele ona i njezina kćer. Svoju pritužbu ponovila je još najmanje pet puta u razdoblju od 2015. do 2016. godine, ističući da se propusti policije mogu smatrati diskriminacijom na temelju spola. Međutim, nadležna tijela nisu postupila po njezinoj prijavi. Kada je u travnju 2017. upitala Ured Glavnog državnog odvjetnika zašto nije dobila odgovor na svoje pritužbe, dobila je potvrdu da su sve prijave zaprimljene, ali joj nisu dane nikakve dodatne informacije.

PRIGOVORI

Pozivajući se na članke 2. i 14. Konvencije, podnositeljica zahtjeva je prigovorila propustu domaćih vlasti da zaštite njezinu kćer od nasilja u obitelji i da provedu učinkovitu kaznenu istragu o okolnostima koje su dovele do njezine smrti. Tvrdila je da je odgovor nadležnih tijela na brojne prijave koje su ona i njezina kći podnijele zbog nasilja kojem su bile izložene od strane L.M.-a, bio neprikladan i diskriminirajući.

OCJENA ESLJP-a

Članak 2. u vezi s člankom 14. (materijalni aspekt)

ESLJP je ponovio da se od nadležnih tijela zahtjeva posebna revnost u postupanju kad god postoji bilo kakva sumnja na nasilje u obitelji ili nasilje nad ženama ([Kurt protiv Austrije](#) [VV], st. 165.-166.). Propust države da zaštiti žene od nasilja u obitelji, makar i nenamjeran, može uzrokovati povredu njihovog prava na jednaku zaštitu pred zakonom. Pasivnost pravosuđa može stvoriti klimu koja pogoduje nasilju u obitelji što će dovesti do povrede članka 14. Konvencije ([Opuz protiv Turske](#), st 191.).

ESLJP je utvrdio da u Gruziji postoji odgovarajući zakonodavni i administrativni okvir za borbu protiv nasilja u obitelji i nasilja nad ženama. U ovom predmetu, problem je bio u provedbi tog okvira, odnosno propustu tijela kaznenog progona da poduzmu preventivne operativne mjere za zaštitu života kćeri podnositeljice zahtjeva.

U roku od otprilike šest mjeseci, podnositeljica zahtjeva i njezina kćer najmanje jedanaest puta su zatražile pomoć od policije. Policija je dobila informaciju da L.M. pati od patološke ljubomore i drugih mentalnih poremećaja te da je imao problem s kontrolom bijesa. Također su znali da je L.M. imao kriminalni dosje i povijest zlouporabe droga i alkohola te da je M.T. osjećala izniman strah i tjeskobu u trenucima kada se bivši partner približavao njezinu stanu ili radnom mjestu. Sve te činjenice potvrdile su stvarnost opasnosti koju je L.M. prouzročio za M.T. Nasilje kojem je M.T. bila izložena nije se moglo promatrati kroz pojedinačne i zasebne epizode, već kao trajnu situaciju nasilja u obitelji koja je ukazivala na postojanje neposredne opasnosti za žrtvu. Stoga je ESLJP zaključio da je policija znala ili je svakako morala znati za stvarni i neposredni rizik za život kćeri podnositeljice zahtjeva.

Tijela kaznenog progona napravila su nekoliko velikih propusta u ovom predmetu. Policijski službenici nisu prikupili nikakve dokaze, što je inače izrazito obeshrabrujuće za žrtve nasilja u obitelji koje se odluče prijaviti zlostavljanje, nisu proveli autonomnu, proaktivnu i sveobuhvatnu procjenu rizika od daljnjeg nasilja niti su uzeli u obzir žrtvinu percepciju tog

rizika, već su prijavljeni incident sveli na „manju obiteljsku svađu“ za koju nije bila potrebna policijska intervencija¹.

Nadalje, iako je gruzijsko zakonodavstvo predviđalo razne zaštitne mjere koje su se mogle izreći u slučajevima nasilja u obitelji, nadležna tijela ih uopće nisu koristila u ovom predmetu. Štoviše, nisu obavijestila ni podnositeljicu zahtjeva ni njezinu kćer o njihovim postupovnim pravima i raznim zakonodavnim i upravnim mjerama zaštite koje su im bile dostupne, već su ih dovela u zabludu da L.M.-a nije moguće uhititi jer nije došlo do fizičkog napada.

M.T. i podnositeljica zahtjeva podnijele su brojne kaznene prijave u kojima su jasno i uvjerljivo iznijele činjenice koje su ukazivale na opasnost od daljnjeg nasilja od strane L.M.-a: nanošenje tjelesnih ozljeda, neprestane verbalne prijetnje smrću, namjera izazivanja prometne nesreće, prijetnja raznošenjem žrtve ručnom bombom i slično. Osim toga, postojalo je još mnoštvo dokaza koji su opravdavali pokretanje kaznenog postupka protiv L.M.-a i određivanje istražnog zatvora, ali tijela kaznenog progona ostala su potpuno pasivna. ESLJP je istaknuo da je takva pasivnost općenito neprihvatljiva a posebno uzimajući u obzir činjenicu da je nasilje nad ženama, uključujući nasilje u obitelji, bio sustavni problem u Gruziji u relevantno vrijeme². Nadležna domaća tijela su znala ili su morala znati za ozbiljnost situacije koja pogađa mnoge žene u Gruziji stoga su trebala pokazati posebnu revnost i pružiti im pojačanu državnu zaštitu.

Neaktivnost policije i propusti da se poduzmu mjere koje su realno mogle promijeniti tragični ishod i ublažiti nastalu štetu, mogli su se smatrati sustavnim problemom. U svjetlu toga, ESLJP je zaključio da je opća i diskriminatorna pasivnost tijela kaznenog progona u odnosu na navode o nasilju u obitelji, stvorila klimu pogodnu za daljnje širenje nasilja nad ženama u Gruziji. Stoga je propust tužene države da poduzme preventivne operativne mjere uzrokovao povredu prava podnositeljice zahtjeva i njezine kćeri na jednaku zaštitu pred zakonom, odnosno povredu članka 2. u vezi s člankom 14. Konvencije.

Članak 2. u vezi s člankom 14. (postupovni aspekt)

ESLJP je ponovio da, u slučajevima koji se tiču moguće odgovornosti javne vlasti za smrt koja je nastala kao posljedica njihovog navodnog nemara, obveza uspostavljanja učinkovitog pravosudnog sustava koju nameće članak 2. Konvencije, ne zahtijeva nužno postojanje kaznenopravnog lijeka ([Kotilainen i drugi protiv Finske](#), st. 91.). Međutim, u iznimnim okolnostima samo učinkovita kaznena istraga može zadovoljiti postupovnu pozitivnu obvezu iz članka 2. Konvencije. Iznimne okolnosti postoje, primjerice, kada je život izgubljen ili doveden u opasnost zbog propusta javne vlasti koji ne predstavlja puku pogrešku u prosudbi ili

¹ Da u Gruziji postoji sustavni problem u početnim odgovorima policije na navode o obiteljskom nasilju, u svom izvješću navela je i Posebna izvjestiteljica UN-a za nasilje nad ženama.

² Prema relevantnim statističkim podacima, nasilje u obitelji u Gruziji najviše je pogađalo žene, koje su činile oko 87% žrtava. Nekoliko međunarodnih nadzornih tijela, kao i Ured pravobranitelja Gruzije, potvrdili su ove podatke, izvijestivši da su uzroci nasilja nad ženama povezani, između ostalog, s diskriminirajućim rodним stereotipima i patrijarhalnim stavovima, zajedno s nedostatkom potrebne posebne revnosti od strane tijela koje provode kazneni progon.

nepažnju, već nemar u smislu da nadležna tijela, u potpunosti shvaćajući vjerojatne posljedice i zanemarujući ovlasti koje su im dodijeljene, nisu poduzela mjere koje su bile potrebne za otklanjanje rizika. U takvim slučajevima, činjenica da odgovorni za ugrožavanje života nisu optuženi za kazneno djelo ili procesuirani može uzrokovati povredu članka 2. Konvencije ([Zinatullin protiv Rusije](#), st. 33.).

U ovom predmetu, s obzirom na zaključak da su gruzijske vlasti znale ili su morale znati za visoku razinu rizika s kojom je žrtva bila suočena, njihov nemar je predstavljao više od puke pogreške u prosudbi ili nepažnje, stoga je podnositeljica zahtjeva mogla tražiti utvrđivanje kaznenopravne odgovornosti. Međutim, državno odvjetništvo je zanemarilo njezine brojne kaznene prijave i nije pokušalo utvrditi identitet policijskih službenika, ispitati ih i utvrditi njihovu kaznenopravnu odgovornost u vezi s propustom da pravilno reagiraju na višestruke incidente rodno uvjetovanog nasilja koje je prethodilo ubojstvu žrtve.

Nadalje, podnositeljica zahtjeva je od Ureda glavnog državnog odvjetnika više puta bezuspješno tražila informacije o tome što je učinjeno povodom podnesenih kaznenih prijava. Glavnom državnom odvjetništvu trebalo je više od dvije godine da potvrdi primitak prijava, a čak ni tada nije pružilo nikakve dodatne informacije.

Protiv policijskih službenika nije pokrenut čak ni stegovni postupak iako se podnositeljica žalila i tijelu nadležnom za stegovni nadzor. Nisu poduzeti nikakvi koraci da se policijski službenici obuču kako u budućnosti pravilno reagirati na optužbe za nasilje u obitelji.

U svjetlu zaključka da je nasilje nad ženama u Gruziji predstavljalo sustavni problem, postojala je hitna potreba za provođenjem temeljite istrage o mogućnosti da su rodno utemeljena diskriminacija i pristranost također bili motivirajući čimbenik za pasivnost policije.

Slijedom navedenog, ESLJP je utvrdio i povredu postupovnog aspekta članka 2. u vezi s člankom 14. Konvencije

PRAVEDNA NAKNADA

35.000 eura na ime neimovinske štete.

Ovaj sažetak izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Sažetak ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te ne obvezuje taj Sud.

© Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.